COLOCVIU STRATEGIC

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

Nr. 3
2010

ORGANIZAȚII CU VOCAȚIE DE SECURITATE ÎN SPAȚIUL EUROPEAN

Alexandru IOAN

C O N C L U Z I I:

- ***Pe planetă există numeroase organizații cu vocație de securitate. În pofida sfidărilor propriilor conflicte înghețate, Europa are cel mai mare potențial pentru coagularea eforturilor de securizare a regiunii şi contribuie substanțial la securitatea multor zone de pe glob.***
- ***Adoptarea Tratatului de reformă al UE reprezintă un important pas înainte pentru creşterea securității pe continent.***
- ***Europa ar putea conduce procesul de reînnoire a ordinii multilaterale. Toate acțiunile UE în materie de securitate au fost legate de obiectivele ONU - centrul sistemului internațional. Uniunea are şansa unică de a reînnoi multilateralismul, conlucrând cu Statele Unite ale Americii şi cu partenerii din întreaga lume.***
- ***Uniunea Europeană rămâne o „ancoră de stabilitate” dar continentul se confruntă cu amenințări şi provocări din ce în ce mai complexe.***
- ***Solidaritatea statelor membre este condiția fundamentală a creşterii rolului Uniunii Europene în securizarea continentului şi a lumii.***

Până la 11 septembrie 2001, rolul primordial al statului în relațiile internaționale era pus adesea la îndoială şi părea irevocabil compromis ca urmare a dezvoltării rapide a organizațiilor internaționale. Numai sub egida Națiunilor Unite ființează 36 de organizații mondiale proprii şi afiliate. Pe planetă mai activează alte 104 organizații internaționale dintre care 10 cu profil sportiv. În Europa au fost înregistrate de-a lungul timpului 31 de organizații, inclusiv defunctul Tratat de la Varşovia. Lor li se adaugă 28 de organizații americane, 17 africane, 12 din Asia, 10 din Africa de Nord şi Orientul Mijlociu şi trei din Oceania.[1] Toate aceste cifre pălesc dacă luăm în considerare cele peste 63.000 de organizații internaționale aflate în evidența Asociației Organizațiilor Internaționale[2]. Fie că sunt la nivel interguvernamental, fiind asocieri ale entităților statale, fie că sunt organizații neguvernamentale cu cele mai variate domenii de activitate, organizațiile internaționale reprezintă cea mai rafinată expresie a alianțelor generate de politica realistă de obținere şi menținere a păcii în condiții convenabile. Calea realistă („real politik”) de prezervare a securității naționale şi internaționale – care foloseşte (pe lângă controlul armamentului) la formarea de alianțe şi menținerea echilibrului puterii ca instrumente principale – se împleteşte în domeniul organizațiilor internaționale cu soluțiile politice avansate de concepțiile liberale.

Organizațiile de securitate colectivă au ca obiectiv fundamental asigurarea securității propriilor membri, dar şi prevenirea, aplanarea, atenuarea situațiilor conflictuale care apar în relațiile internaționale, stoparea şi soluționarea conflictelor declanşate. Unele dintre aceste organizații au fost create imediat după cel de-al II-lea Război Mondial, altele sunt mai recente, dar toate au ca scop reglementarea raporturilor dintre țări şi soluționarea conflictelor existente pe scena relațiilor internaționale, dacă e posibil, pe cale paşnică. Multe dintre problemele de securitate ale lumii actuale sunt preluate de instituțiile internaționale de securitate pentru gestionarea situațiilor de criză – NATO, UE, OSCE, ONU.

La nivelul NATO, care deține un rol esențial în întărirea securității euroatlantice, după încheierea Războiului Rece, preocuparea a fost pentru deschiderea şi dezvoltarea

parteneriatului politico–militar, pentru cooperare şi dialog consolidat cu fostele state adverse, s-a manifestat interes şi receptivitate pentru primirea de noi membri, a fost demonstrat angajamentul de a contribui la prevenirea conflictelor şi managementul crizelor, inclusiv prin operaţiuni în sprijinul păcii.

Robert F. Simmons Jr.[3] vedea crearea Consiliului de Cooperare Nord-Atlantic (NACC), ca pe un mijloc de a dezvolta relaţiile cu ţările foste membre ale Pactului de la Varşovia şi cu cele care au luat naştere la dispariţia Uniunii Sovietice. Inaugurarea (în 1994) a Programului Parteneriatului pentru Pace (PfP) a avut rolul de a include mai mulţi parteneri în eforturile comune de securizare a continentului şi de a crea o gamă largă de forme de cooperare în acest domeniu, inclusiv în ceea ce priveşte interoperabilitatea şi reforma apărării. Înfiinţarea de către miniştrii aliaţi şi parteneri la Sintra (Portugalia), la 30 mai 1997, a Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic (EAPC), pe baza unor valori fundamentale comune a avut scopul comun de a depăşi limitele interoperabilităţii militare[4].

Unul dintre cele mai strălucite aspecte ale implementării EAPC s-a dovedit a fi Cadrul Politico-Militar (PMF) care permite partenerilor contributori să participe la procesul de luare a deciziilor pentru aceste misiuni aliate. Consiliul Parteneriatului Euro-Atlantic şi Grupul de Coordonare Politică (PCG) se reunesc în formatul „aliaţii plus ţările contributoare" – cea mai de succes implementare a întâlnirilor de tip „aliaţii plus 'n'".

UE este actorul suprastatal care a generat nu doar un nivel ridicat de dezvoltare economică pe continent, ci şi o nouă abordare a securităţii întemeiate pe soluţionarea paşnică a disputelor şi pe colaborare internaţională multilaterală[5]. În pofida tuturor acestor eforturi de securizare a mediului internaţional, la sfârşitul primului deceniu din mileniul al treilea, lumea şi relaţiile internaţionale sunt mult mai complexe decât înainte. Este un paradox că astăzi, când perioada Războiului Rece s-a încheiat şi continentul european are o şansă reală să se integreze, pe baza valorilor democraţiei şi economiei de piaţă, a respectului drepturilor fundamentale ale omului, mediul de securitate continuă să fie o chestiune foarte controversată. Angajamentul Statelor Unite ale Americii, în Europa, nu mai este acelaşi de până în 1989, iar supravieţuirea Alianţei, într-o anumită măsură, depinde şi de crearea unui potenţial militar european semnificativ. Crearea acestei forţe este legată fără doar şi poate de capacitatea UE de a menţine o bază industrială pentru apărare şi de a ţine pasul cu evoluţiile tehnologice actuale în domeniul armelor sofisticate[6].

SUA nu mai consideră că ameninţările la adresa securităţii ar avea izvorul în Europa. În acest context, UE va trebui să demonstreze, că poate genera securitate pe continent şi poate chiar în lume. Europa securităţii şi apărării trebuie să demonstreze că nu a ajuns la capăt de drum şi mai are de dat răspunsuri fondatorilor şi membrilor săi.

Securitatea europeană este legată de dimensiunea de apărare a UE. Până la adoptarea Tratatului de reformă de la Lisabona, progresele realizate de UE pe linia securităţii şi apărării erau fondate pe trei documente de bază:

- Tratatul de la Maastricht (intrat în vigoare în 1993), care stabilea pentru prima dată o Politică Externă de Securitate Comună (PESC), mai concret o politică comună de apărare;
- Tratatul de la Amsterdam (1997), care a pus bazele dezvoltării operative a Politicii Europene de Securitate şi Apărare (PESA), a conturat obiectivele „întăririi securităţii naţiunii pe orice cale", a încorporat misiunile Uniunii Europei Occidentale şi misiunile tip Petersberg, în Tratatul Uniunii Europene.
- Tratatul de la Nisa (2000), care dezvoltă operativ PESC, ca un proiect independent al UE.

Documentele europene exprimau hotărârea de a dezvolta capacitatea autonomă de luare a deciziilor inclusiv acolo unde NATO nu este angajat, de a lansa şi de a conduce operaţii militare de răspuns la crizele internaţionale. UE a ajuns astfel un actor nonstatal important, chemat să participe la soluţionarea oricărei crize sau conflict internaţional. Exemplul cel mai concludent era şi continuă să fie, angajamentul făcut pentru soluţionarea războiului din Fâşia Gaza, de a trimite o echipă de emisari, în condiţiile în care Consiliul de Securitate ONU, nu a putut ajunge la un consens. Procesele paralele de extindere a NATO şi UE, au dus la lărgirea spaţiului european, astfel încât, la frontierele lor se află Ucraina, Republica Moldova, ţările fostului spaţiu iugoslav, regiunea Caucazului, a Mării Caspice şi un segment important al Orientului Mijlociu Extins. Întreg acest spaţiu este departe de a fi unul stabil, care să poată contribui la securitatea şi stabilitatea europeană. Această realitate a dus la necesitatea stabilirii unei agende de securitate cu elemente comune celor două organizaţii, fiecare având punctele sale forte şi reuşind să ofere avantaje specifice. Plasarea în vecinătatea imediată a spaţiului european şi euroatlantic a unor regiuni instabile face absolut necesară conlucrarea celor două organizaţii, în scopul realizării obiectivelor politico-strategice comune.

Tratatul de reformă de la Lisabona a devenit, după ratificarea de către toate parlamentele statelor membre şi prin semnarea lui de către şefii de stat şi de guvern, cartea de căpătâi a UE.

El menţine inovaţiile aduse în materie de politică externă şi de securitate comună din Tratatul Constituţional, precum şi în cea de apărare, prin preluarea majorităţii prevederilor în aceste domenii. Astfel, este introdusă posibilitatea unei cooperări mai strânse între statele membre interesate în domeniul de securitate şi apărare (cooperarea structurată permanentă). De asemenea, este asigurată vizibilitatea şi coerenţa acţiunii europene în aceste domenii, prin înfiinţarea postului de Înalt Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate, care prezidează Consiliul Relaţii Externe şi va fi, în acelaşi timp, unul dintre vicepreşedinţii Comisiei. El dispune, aşa cum prevedea Tratatul Constituţional, de un serviciu diplomatic european.

În plus, documentul de la Lisabona prevede o clauză de solidaritate între statele membre pentru o serie de ameninţări, precum terorism, catastrofe de origine umană sau naturală, sau dificultăţi în domeniul energetic.

Autorul este comandor în rezervă, doctorand al Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I" în domeniul „Ştiinţe militare şi informaţii", absolvent al Facultăţii Cibernetică, Statistică şi Informatică Economică (ASE, Bucureşti), al Colegiului Superior de Securitate Naţională, seria 007, 2008 şi al Colegiului Naţional de Apărare, seria XX, 2009. În prezent, este redactor de rubrică la Radio România Actualităţi unde realizează emisiuni de sinteză a evenimentelor politice interne şi internaţionale.

De o atenţie specială se bucură şi relaţiile cu vecinii. Tratatul conferă un cadru legal pentru stabilirea de relaţii privilegiate între Uniune şi statele din vecinătate. Este pentru prima dată în istoria construcţiei europene, când relaţiilor de vecinătate ale Uniunii li se consacră importanţă la nivel de Tratat**.** De asemenea, o serie de dispoziţii permit flexibilizarea şi consolidarea acţiunii Uniunii în ceea ce priveşte spaţiul de libertate, securitate şi justiţie, asigurând răspunsuri cetăţenilor europeni în domenii de actualitate precum migraţie, lupta împotriva criminalităţii organizate sau a terorismului.

Carta ONU, elaborată în 1945 la conferinţa de la San Francisco de reprezentanţii a 50 de ţări, a apărut pe ruinele încă fumegânde ale celui de-al Doilea Război Mondial. Este şi motivul pentru care în preambul a fost înscrisă, printre altele, decizia popoarelor Naţiunilor Unite de a proteja generaţiile viitoare de nenorocirile războiului, de a întări credinţa în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea şi valoarea personalităţii umane, în egalitatea naţiunilor mari şi mici. Din nefericire, evoluţia evenimentelor a confirmat scepticismul manifestat de unii la înfiinţarea Organizaţiei care nu s-a putut ridica la nivelul idealurilor asumate. Adesea, ONU a rămas un simplu element decorativ pe harta de putere a lumii.

Organizaţia pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE) a apărut în anii '70, iniţial sub numele de Conferinţa pentru Securitate şi Cooperare în Europa (CSCE). Cunoscută ulterior drept „procesul de la Helsinki", CSCE a constituit un forum de dialog şi negocieri multilaterale între Est şi Vest. Între momentul semnării Actului Final de la Helsinki (1975) şi cel al adoptării Cartei de la Paris pentru o nouă Europă (1990), CSCE a funcţionat ca un proces de conferinţe şi reuniuni periodice. Evoluţiile pe planul securităţii europene apărute în anii '90 au impus schimbări fundamentale atât în ceea ce priveşte structura şi caracterul instituţional al procesului început la Helsinki, cât şi rolul acestuia. Reuniunea la nivel înalt de la Budapesta, din 1994, a hotărât adoptarea denumirii de Organizaţie pentru Securitate şi Cooperare în Europa (OSCE). În prezent, OSCE cuprinde 55 de state şi se întinde de la Vancouver până la Vladivostok, incluzând toate statele europene, SUA, Canada şi toate republicile din fosta URSS. Ţările membre au statut egal, iar deciziile se adoptă prin consens.

În etapa actuală, OSCE se află în faza de definire a identităţii de securitate europeană, bazată pe patru elemente: geopolitic, funcţional, normativ şi operaţional. Avantajele OSCE în această privinţă rezidă în: abordarea atotcuprinzătoare a securităţii (militară, politică, economică şi umană); participarea, pe bază de egalitate, a tuturor ţărilor; principii, norme, valori şi standarde comune; instrumente, mecanisme şi experienţă unică în domeniul diplomaţiei preventive.

---

[1] Vezi, Organizaţii Internaţionale, actualizat la 22 ianuarie 2010, http://www.crwflags.com/FOTW/FLAGS/int.html.

[2] Vezi, UIA Online Databases, http://www.uia.be/sites/uia.be/db/db/x.php.

[3] Robert F. Simmons Jr., fost secretar general asistent adjunct pentru cooperarea în domeniul securităţii în cadrul Departamentului pentru Afaceri Politice şi Politica de Securitate al NATO.

[4] Robert F. Simmons Jr., *Zece ani de Consiliu al Parteneriatului Euro-Atlantic: Reflecţii personale*, Revista NATO 2007, „Parteneriate vechi şi noi".

[5] Graţiela Constantin Barna, Elena Udrea, *Mediul internaţional de securitate şi Uniunea Europeană,* articol publicat în Buletinul Nr. 2/ 2006 al Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I", Bucureşti, 2006.

[6] Vasile Pirnea, **Dimensiunea de securitate şi apărare a Uniunii Europene,** Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, Bucureşti, 2005.

Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA)

Politica Europeană de Securitate şi Apărare (PESA) este unul dintre conceptele politico-militare esenţiale dezvoltate de UE în cadrul pilonului său de Politică Externă şi de Securitate Comună (PESC). Principalele elemente ale PESA care contribuie la fundamentarea şi operaţionalizarea dimensiunii de securitate şi apărare a Uniunii Europene sunt: Agenţia Europeană de Apărare (European Defence Agency - EDA); Forţa Europeană de Reacţie Rapidă (European Rapid Reaction Force - ERRF); Forţa Europeană de Jandarmerie (European Gendarmerie Force - EGF); Grupurile de luptă ale UE (European Union battle groups); Institutul UE pentru Studii de Securitate (European Union Institute for Security Studies - EUISS).

Consiliul UE este organul de decizie, principalul titular de putere normativă, cel care decide în politica referitoare la implicarea Uniunii în toate fazele şi pentru toate aspectele gestionării crizelor, inclusiv deciziile de îndeplinire a misiunilor tip Petersberg în conformitate cu articolul 23 al Tratatului UE.

Politica europeană comună în materie de securitate şi apărare (PESA), implică ministerele apărării ale statelor în consiliile „Afacerilor Generale", la discuţiile şi/sau consultările referitoare la Politica Externă de Securitate Comună (PESC) şi în procesul de furnizare a orientărilor oportune asupra acestui subiect. Liniile directoare ale strategiei de securitate internă şi internaţională a UE sunt proiectate în Strategia de Securitate Europeană. Privit de către mulţi specialişti drept un răspuns la Strategia de Securitate Naţională a SUA din septembrie 2002, documentul afirmă că, pentru asigurarea unei securităţi europene eficiente este imperios necesară cooperarea strânsă atât în cadrul european, cât şi dincolo de acesta, deoarece „*nici o naţiune nu este astăzi capabilă de a face faţă provocărilor complexe*"[7]. Aspectul provocărilor este punctual şi strategia identifică drept ameninţări majore la adresa Europei: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale, statele decăzute, crima organizată.

La Summit-ul franco-britanic de la Saint-Malo, în decembrie 1998, liderii celor două state au lansat o iniţiativă care urmărea consolidarea pilonului de securitate şi cooperare al UE prin asumarea unor misiuni autonome de gestionare a crizelor. Criza din Kosovo a catalizat demersul Londrei şi Parisului dându-i rezonanţa de care avea nevoie în celelalte capitale ale Uniunii. Şase luni mai târziu, în iulie 1999, la Köln, Consiliul European a creat cadrul necesar atingerii obiectivelor propuse: „*Uniunea trebuie să dispună de capacitate de acţiune autonomă, susţinută de forţe militare credibile, mecanisme decizionale pentru folosirea lor şi pregătirea de a răspunde adecvat crizelor internaţionale fără a afecta acţiunile NATO*”[8]. Această capacitate nu a putut fi pusă în practică mai devreme de anul 2003, când UE a lansat patru operaţii sub auspiciile PESA – aşa-numitele misiuni „Petersberg”, trei în Europa şi una în Africa. În ultimii ani, UE s-a implicat în mult mai multe misiuni şi a devenit o parte importantă a eforturilor internaţionale de securizare şi reconstrucţie a statelor şi regiunilor „turbulente” atât de pe continentul European cât şi în alte zone ale planetei.

[7] Mihai-Ştefan Dinu, Cristian Băhnăreanu, **Actualităţi şi perspective în politica europeană de securitate şi apărare,** Editura Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”, Bucureşti, 2006.

[8] The Council of the European Union, European Security and Defence Policy, http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=261&lang=EN&mode=g.

Strategia de securitate a UE

Momentul crucial pentru operaţionalizarea identităţii europene în domeniul securităţii şi apărării l-a constituit Consiliul European din iarna anului 2003. Reuniţi la Bruxelles, şefii de state şi de guverne au avut ca obiectiv prioritar adoptarea Strategiei de Securitate a Uniunii Europene căreia i s-a dat un titlul extrem de generos: „O Europă sigură într-o lume mai bună” (*A Secure Europe in A Better World*)[9]. Argumentul care a stat la baza elaborării strategiei este realitatea că nici un stat nu poate aborda de unul singur problemele complexe cu care se confruntă. Pe de altă parte, o Uniune, care la vremea aceea număra deja 25 de membri cu aproape o jumătate de miliard de locuitori, producând un sfert din produsul naţional brut al planetei, este „*inevitabil un actor mondial care ar trebui să fie gata să-şi asume responsabilitatea pentru securitatea mondială şi pentru construirea unei lumi mai bune*”[10]. Documentul a fost elaborat sub directa coordonare a Înaltului Reprezentant pentru Politică Externă şi de Securitate Comună, Javier Solana, motiv pentru care a şi rămas în istorie cu numele de „Strategia Solana” sau „Documentul Solana”. El se fundamentează pe analiza globală a mediului internaţional de securitate care evidenţiază sărăcia între provocărilor globale, terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale îngheţate, eşuarea autorităţilor din unele state şi crima organizată în categoria ameninţărilor esenţiale la adresa securităţii internaţionale. Primul obiectiv major al strategiei este promovarea unei politici eficiente de prevenire a conflictelor, prin utilizarea întregului set de capacităţi (militare şi civile) pe care UE le posedă. Al doilea obiectiv este orientarea demersurilor Uniunii pentru crearea unui climat de securitate în imediata vecinătate a Europei (Orientul Mijlociu, Balcani şi Caucaz). Menţinerea ordinii internaţionale este a treia ţintă majoră fixată de Strategia de Securitate Europeană. Ea va fi atinsă prin promovarea multilateralismului efectiv, prin respectarea şi dezvoltarea dreptului internaţional, în deplin acord cu principiile Cartei Naţiunilor Unite.

[9] Documentul poate fi studiat integral pe internet la adresa de URL: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/ cmsUpload/78367.pdf.

[10] *A Secure Europe in a Better World – European Security Strategy*, Brussels, 12 December 2003, p.1, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf.

Strategia UE privind combaterea proliferării Armelor de Distrugere în Masă

Strategia UE privind neproliferarea armelor de distrugere în masă, întărită prin adoptarea unei declaraţii comune UE – SUA privind cooperarea pe această dimensiune, este una dintre componentele esenţiale ale strategiei europene de securitate adoptate la aceeaşi reuniune a Consiliului European. Prevederile documentului urmăresc identificarea modalităţilor prin care UE poate contribui la demersul global vizând combaterea acestui tip de ameninţare.

Membrii Uniunii consideră că promovarea unui mediu stabil regional şi internaţional este o condiţie pentru combaterea proliferării armelor de distrugere în masă. Pentru atingerea acestui obiectiv va fi întărită cooperarea cu actorii-cheie de pe scena internaţională (SUA, Federaţia Rusă, Japonia şi Canada). Strategia din domeniul nuclear urmăreşte creşterea sprijinului politic, financiar şi tehnic în ceea ce priveşte verificarea regimurilor internaţionale din domeniul neproliferării, precum şi a eforturilor UE în rezolvarea conflictelor regionale prin utilizarea tuturor instrumentelor valabile în cadrul PESC/PESA. Nu în ultimul rând, documentul subliniază necesitatea adaptării arhitecturii instituţionale a UE prin crearea unei unităţi din cadrul Secretariatului General al Consiliului, care să funcţioneze ca un centru de monitorizare, în strânsă legătură cu SITCEN şi Comisia Europeană.

Obiectivul Global 2010

Procesul de dezvoltare a capacităţilor europene de securitate şi apărare a continuat în 2004. Pe baza prevederilor Strategiei de Securitate, liderii statelor membre au adoptat la Consiliul European de vară, Obiectivul Global al UE pentru anul 2010 (Headline Goal 2010 – HG 2010).

Documentul a urmărit concentrarea eforturilor pentru îmbunătăţirea calitativă a capacităţilor de apărare, precum şi

adaptarea acestora la cerințele formulate prin intermediul Strategiei de Securitate. El prevede măsuri concrete pentru creşterea interoperabilității forțelor puse la dispoziția UE şi consolidarea capacităților de dislocare şi sprijin ale acestora, spectrul de misiuni pe care UE le avea şi le are de îndeplinit este extins prin includerea operațiilor de dezarmare, asistență pentru state terțe în combaterea terorismului, reforma sectorului de securitate etc. Anticipând evoluțiile majore din domeniul securității internaționale, documentul stabilea, între obiectivele globale de atins până în 2010, dezvoltarea capacităților de reacție rapidă ale UE atât pe palierul decizional (obiectivul fiind ca decizia privind lansarea unei operații să poată fi luată în termen de 5 zile), cât şi în ceea ce priveşte dislocarea în teatru (maxim 10 zile de la adoptarea deciziei).

PESA şi combaterea terorismului

Elaborată după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, Strategia Europeană de Securitate şi-a extins aria de luptă împotriva acestui flagel după atentatele similare de la Madrid (11 martie 2004) şi Londra (7 iulie 2005).

Modernizarea documentului şi adaptarea lui a urmărit două aspecte importante. Pe de-o parte, lupta împotriva terorismului s-a extins prin alăturarea contribuției Politicii Europene de Securitate şi Apărare la demersurile circumscrise pilonului III (justiție şi afaceri interne). Prin urmare, în noiembrie 2004, Consiliul UE a adoptat Cadrul conceptual al dimensiunii PESA în contextul luptei împotriva terorismului. Crearea unui centru european NBC şi realizarea interoperabilității capacităților civile şi militare sunt două dintre cele mai importante priorități stabilite de acest document.

A doua decizie importantă determinată de evenimentele mai sus amintite a fost adoptarea la nivelul UE a Clauzei de Solidaritate prin care se stabileşte modul în care UE va acorda asistență statelor care se pot confrunta cu atacuri teroriste, dezastre naturale sau provocate de om.

Agenția Europeană de Apărare (EDA)

În vederea eliminării deficiențelor identificate în planul operaționalizării dimensiunii de securitate şi apărare la nivelul UE, în iulie 2004, a fost adoptată decizia privind înființarea Agenției Europene de Apărare (EDA). Obiectivul Agenției este să încurajeze guvernele statelor membre UE să îşi cheltuiască bugetele de apărare pentru a face față provocărilor viitoare şi să-şi intensifice colaborarea militară. Misiunile principale ale acestei structuri sunt legate de elaborarea şi implementarea unei abordări globale asupra procesului de dezvoltare a capacităților de apărare şi eficientizării sprijinului acordat statelor membre în materie de cerere şi ofertă cu privire la achizițiile din domeniul apărării. În acest sens, EDA asigură cadrul pe termen lung pentru o politică europeană coerentă în domeniul dezvoltării capacităților de apărare, cercetării şi armamentelor, în sensul unei abordări convergente a politicilor naționale în domeniu. Totodată, EDA încurajează inițiativele naționale şi multinaționale care răspund nevoilor PESA. Raportul pe 2008, cel mai recent document financiar publicat, relevă o creştere a bugetului agenției de la 19,9 milioane de euro în 2005 la 27,6 milioane de euro în 2008. Fiecare din cele 26 de state membre contribuie la bugetul EDA în mod proporțional, în funcție de venitul național brut. Plata se face în trei tranşe, la 15 februarie, la 15 iunie şi la 15 octombrie. Contribuția României la bugetul EDA pe 2008, de exemplu, a fost de 1,0666% din venitul național brut, respectiv 275.555 de euro. Potrivit Codului de conduită la care a aderat şi România, toate statele participante trebuie să asigure transparența contractelor privind achizițiile militare, orice contract a cărui valoare depăşeşte un milion de euro urmând să fie postat pe Internet şi să permită deschiderea licitației pentru toate societățile din țările membre ale Uniunii Europene.

După intrarea în vigoare a Tratatului de reformă de la Lisabona, EDA este condusă de Lady Catherine Ashton aleasă la 19 noiembrie 2009 în postul de ministru de Externe al Uniunii Europene, demnitate care include şi şefia armate europene virtuale. Ea îi succede lui Javier Solana şi se va afla în fruntea Agenției până la 31 octombrie 2014.

Componenta civilă a PESA

Constituirea unei componente civile a Politicii Europene de Securitate şi Apărare a fost decisă la Consiliul European din vara anului 2000, desfăşurat în Portugalia, la Santa Maria de Feira[11]. Această componentă a fost proiectată pe patru direcții prioritare: poliție, stat de drept, administrație civilă şi protecție civilă. În iunie 2004, liderii statelor membre au adoptat la Bruxelles un Plan de acțiune care defineşte prioritățile şi calendarul privind sporirea şi consolidarea capacităților civile ale UE. Documentul are la bază capacitatea UE de a mobiliza pentru gestionarea crizelor o gamă largă de instrumente. Planul de acțiune are obiectivul de a operaționaliza această capacitate pentru asigurarea unui răspuns coerent şi coordonat.

[11] Pentru detalii vezi „Santa Maria da Feira European Council - 19 and 20 June 2000 - Conclusions of the presidency". Poate fi consultat şi pe internet la adresa de URL: http://www.europarl.europa.eu/summits /fei1_en.htm.

Raportul privind punerea în aplicare a Strategiei Europene de Securitate - Asigurarea securității într-o lume în schimbare

La cinci ani de la adoptarea Strategiei Europene de Securitate şi la mai puţin de jumătate de an de la globalizarea crizei financiare şi transformarea ei în principala ameninţare la adresa securităţii internaţionale, Consiliul European a dat publicităţii un Raport privind punerea în aplicare a Strategiei Europene de Securitate[12]. Documentul constată cu satisfacţie că UE rămâne o *„ancoră de stabilitate*”. Cele mai importante rezultate pozitive le constituie întărirea şi răspândirea democraţiei şi prosperităţii ca urmare a extinderii Uniunii, evoluţiile încurajatoare din Balcanii de Vest, crearea unui cadru puternic pentru relaţiile cu partenerii de la sud şi est, precum şi noua dimensiune constituită din Uniunea pentru Mediterana şi Parteneriatul Estic. Dincolo de aceste progrese, la douăzeci de ani după Războiul Rece, Europa se confruntă cu ameninţări şi provocări din ce în ce mai complexe. Conflictele din Orientul Mijlociu şi din alte regiuni ale lumii rămân nesoluţionate, în timp ce altele au izbucnit chiar în vecinătate. Eşecurile statale afectează securitatea europeană prin fenomenele pe care le propagă: criminalitate, imigraţie ilegală şi, mai recent, piraterie. Globalizarea a atras după sine noi oportunităţi, dar conduce şi la ameninţări mai complexe ca urmare a interconectării lor. Criza financiară a destabilizat atât economiile dezvoltate, cât şi pe cele în curs de dezvoltare.

Bazându-se pe o gamă unică de instrumente, UE contribuie deja la o lume mai sigură. Au fost şi sunt depuse eforturi pentru a construi securitatea pentru oameni, prin reducerea sărăciei si a inegalităţii, promovarea bunei guvernanţe şi a drepturilor omului, sprijinirea dezvoltării şi combaterea cauzelor conflictelor şi ale nesiguranţei. UE rămâne cel mai important donator al ţărilor aflate în nevoie. Este necesar un angajament pe termen lung pentru stabilizarea de durată.

Pe parcursul ultimului deceniu, Politica Europeană de Securitate şi Apărare, ca parte integrantă din politica noastră externă şi de securitate comună, a dobândit mai multă experienţă şi si-a sporit capacitatea, cu peste 20 de misiuni desfăşurate ca răspuns la diferite crize, de la instaurarea păcii post-tsunami în Aceh şi până la protecţia refugiaţilor în Ciad.

Aceste realizări sunt rezultatele unei abordări specific europene a politicii externe şi de securitate. Dar acestea nu sunt motiv de automulţumire. A asigura securitatea şi a satisface aşteptările cetăţenilor presupune modelarea evenimentelor. Aceasta înseamnă amplificarea viziunii strategice şi o mai mare eficienţă şi mai bună vizibilitate în relaţiile internaţionale. Pentru găsirea unor soluţii de durată la conflictele deschise, ori care mai mocnesc, este necesară participarea tuturor actorilor regionali care au ca miză comună pacea. Guvernele suverane trebuie să îşi asume responsabilitatea pentru consecinţele acţiunilor lor şi să împărtăşească responsabilitatea protejării populaţiilor de genocid, crime de război, purificare etnică şi crime împotriva umanităţii. Este important ca ţările să respecte principiile fundamentale ale Cartei ONU şi principiile şi angajamentele OSCE. Din acest punct de vedere, se simte nevoia unui mesaj clar că respectarea suveranităţii, a independenţei şi a integrităţii teritoriale a statelor şi soluţionarea paşnică a disputelor nu sunt negociabile. Ameninţarea sau recursul la forţele armate nu pot fi permise în vederea rezolvării unor probleme teritoriale.

La nivel global, Europa ar putea conduce procesul de reînnoire a ordinii multilaterale. ONU se află în centrul sistemului internaţional. Toate acţiunile UE în materie de securitate au fost legate de obiectivele ONU. Uniunea are ocazia unică de a reînnoi multilateralismul, conlucrând cu SUA şi cu partenerii din întreaga lume. Pentru Europa, parteneriatul transatlantic rămâne o fundaţie de neînlocuit, bazată pe istoria şi responsabilităţile comune. UE şi NATO trebuie să îşi aprofundeze parteneriatul strategic pentru o mai bună cooperare în gestionarea crizelor. Privită din această perspectivă, UE a înregistrat progrese substanţiale în ultimii cinci ani. Structura federală de pe „bătrânul continent” este recunoscută pentru contribuţia importantă la o lume mai bună. Dar, în ciuda tuturor realizărilor, punerea în aplicare a SES nu a fost finalizată. Pentru a utiliza întregul lor potenţial, cele 27 de state membre trebuie să fie mai capabile, mai coerente şi mai active. Şi, să nu uite că, în acest spaţiu mai sunt ţări care aşteaptă să se alăture acestui efort.

[12] *Raport privind punerea în aplicare a Strategiei europene de securitate - Asigurarea securităţii într-o lume în schimbare*, 11 decembrie 2008, Bruxelles. Consultat pe internet în ianuarie 2009, la adresa de URL: http://www. consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/RO/reports/104652.pdf.

PROPUNERI:

- **Parteneriatul cu Statele Unite şi Canada rămâne cheia de boltă a securităţii europene. Pentru Europa, acest parteneriat este structura de neînlocuit, fundamentată pe istoria şi responsabilităţile comune. UE şi NATO trebuie să îşi aprofundeze parteneriatul strategic pentru o mai bună cooperare în gestionarea crizelor.**
- **România are şansa să îşi asume un rol activ în proiectarea şi adoptarea strategiilor de securitate europene.**
- **Liderii români au datoria de a deschide mai des şi de a conduce cu mai multă atenţie dezbaterile pe tema securităţii atrăgând în schimburile de idei specialişti din toate zonele societăţii.**

COLOCVIU STRATEGIC este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi de marcă din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei Universităţii Naţionale de Apărare „Carol I”
Tehnoredactare computerizată: Mirela ATANASIU
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511; B: 0162/710/2010

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.04, Fax 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http//:cssas.unap.ro